

НЕГАРМОНІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ В ПАРЛАМЕНТСЬКОМУ ДИСКУРСІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Басюк Леся Михайлівна,

асп.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

У статті здійснено спробу виявити ознаки негармонійного спілкування в англомовному парламентському дискурсі, що призводить до комунікативних невдач.

Ключові слова: парламентський дискурс, комунікативна мета, негармонійне спілкування, комунікативна невдача.

Сучасний стан розвитку комунікативної лінгвістики спрямований на дослідження природи комунікативного процесу, передумов, протікання та сприймання мовленнєвого спілкування. У зв'язку з цим науковці приділяють значну увагу проблемі комунікативної успішності, в т. ч. комунікативним невдачам [Бацевич 2000; Славова 2000; Красных 2001; Яшенкова 2004, 724–7301–5; Яшенкова 2004, 260–264].

Наше дослідження присвячене аналізу мовленнєвих інтеракцій учасників парламентського дискурсу Великої Британії. **Метою** статті є вивчення ознак негармонійного спілкування, що призводить до комунікативних невдач. **Актуальність** такого дослідження зумовлена, з одного боку, недостатнім висвітленням у лінгвістичних наукових працях феномену негармонійного спілкування, з іншого – можливістю застосування результатів дослідження у парламентській практиці. **Наукова новизна** полягає у виявленні ознак негармонійного спілкування в англомовному парламентському дискурсі.

Об'єктом дослідження є мовленнєві інтеракції учасників парламентського дискурсу Великої Британії, а **предметом** – ознаки негармонійного спілкування, що призводить до комунікативних невдач.

У лінгвістичній науці ефективним прийнято називати оптимальний спосіб мовленнєвого спілкування, який є успішним, гармонійним, кооперативним. Під час його вивчення розглядають шляхи створення мовленнєвого комфорту для учасників комунікації, засоби та способи, що використовують комуніканти для забезпечення гармонійного спілкування. Виявляють також ознаки негармонійного спілкування, причини непорозумінь між співрозмовниками. Йдеться, власне, про комунікативну невдачу [Остин 1986, 22–129; Дэйвисон 1986, 235–269; Городецкий 1985, 64–78; Ермакова 1993, 90–157], яку також позначають термінами "комунікативний збій" [Падучева 1985], "комунікативна девіація" [Бацевич 2000], "конфліктна комунікація" [Кандинский 1985, 72–81], "конфліктний тип мовленнєвої комунікації" [Винокур 1989, 361–370], "мовні шуми", "перешкоди" [Шанский 1986].

Для позначення різних збоїв і непорозумінь у ході мовленнєвого спілкування в англомовному парламентському дискурсі ми користуємося термінами "неуспішна комунікація" та "комунікативна невдача", якими позначаємо негативний результат

комунікації (спілкування), недосягнення адресантом комунікативної мети та прагматичних спрямувань, а також відсутність взаєморозуміння та згоди між ними.

Поняття "комунікативна невдача" корелює з поняттям "негармонійне спілкування", яке визначають як тип мовленнєвої взаємодії, що може мати одну з таких ознак:

- неузгодженість або конфронтаційність комунікативних стратегій і тактик співрозмовників;
- неприйнятна для одного чи обох співрозмовників тональність мовлення;
- відсутність щирої зацікавленості у предметі розмови або змісті висловлювання;
- вербальне чи невербальне вираження негативних настанов щодо змісту мовлення або особистості співрозмовника;
- відсутність ефективного результату комунікативного акту [Яшенкова 2010, 181–182].

Проаналізуємо декілька фрагментів англомовного парламентського дискурсу з метою виявлення згаданих ознак негармонійного спілкування.

Приклад (1):

Mr Stuart: *Do you think that it makes sense? Do you think that this is a well-drafted clause, instructing you what to do?*

Sandra Burslem: *We have had various debates about it—among ourselves and with others.*

У прикладі (1) мета адресанта (містера Стюарта) – отримати думку адресата стосовно певного пункту документа. Тому комунікативну стратегію адресанта визначаємо як стратегію отримання інформації, яку він реалізує за допомогою тактики прямого запитання, що передбачає конкретну відповідь. Проте йому не вдається досягнути поставленої мети, оскільки адресат обирає комунікативну стратегію ненадання інформації, застосовуючи тактику ухилення від прямої відповіді. Отже, стратегії співрозмовників протилежні за напрямом комунікативної взаємодії, що свідчить про негармонійне і неефективне спілкування.

Наприклад (2):

Sir Paul Kennedy: *[...] There are two quite good examples given in my last annual report, published in 2009; they are in paragraph 3.45 and relate to two particular local authorities, but they give a good flavour of the work.*

The Chair: *Sir Paul, it may be that colleagues can look at that themselves.*

Sir Paul Kennedy: *Could you? I am happy to let you do that: it is paragraph 3.45 in the 2009 report.*

The Chair: *That will be compulsory homework for everyone on the Committee; thank you. Nicola Blackwood will lead with our first question.*

Sir Paul Kennedy: *If I may continue with the rest of it—*

The Chair: *Sir Paul, I think questions and answers might be more appropriate, if you do not mind. Nicola Blackwood.*

У прикладі (2) мета адресанта – довести певну інформацію до відома інших парламентаріїв. Його комунікативну стратегію можна визначити як інформативну, а

тактику її втілення – як тактику детального інформування. Досягти поставленої мети адресанту не вдається, оскільки голова його постійно перериває через регламент. Отже, цій розмові властиві неузгодженість комунікативних стратегій і тактик та відсутність ефективного результату комунікації, що є ознаками негармонійного і неуспішного спілкування.

Приклад (3):

Rehman Chishti: *This is a question for Mr Gerrard.*

Graeme Gerrard: *I sincerely hope not.*

У прикладі (3) мета адресанта – спонукати адресата (містера Джерарда) до певної мовленнєвої дії. Свою директивну стратегію адресант реалізує через тактику непрямого спонукання. Репліка у відповідь містить незгоду (відмову) адресата здійснити каузовану дію, вказує на небажання адресата обговорювати пропоновану тему, що свідчить про некооперативно-спрямовану стратегію адресата і комунікативну поразку адресанта. Отже, ця інтеракція має такі ознаки негармонійного спілкування: конфронтаційність комунікативних стратегій і тактик співрозмовників; відсутність щирої зацікавленості у предметі розмови; відсутність ефективного результату комунікативного акту.

Приклад (4):

Gareth Johnson: *Forgive me, Dr Metcalfe, but if I want to put up a CCTV camera in my house, covering my back garden, what has that got to do with Government?*

Dr Metcalfe: *The problem is not so much when it is looking at your backyard, but what happens when it points into your neighbour's backyard.*

Gareth Johnson: *But the example I gave, which you would actually ensnare with the—*

Dr Metcalfe: *The Government have an interest if there is a capacity for you to turn the camera 90 and look into your neighbour's backyard.*

Gareth Johnson: *We could go backwards and forwards on this, Chair. I will let someone else speak.*

Приклад (4) ілюструє негармонійне спілкування, що характеризується насамперед вираженням негативних настанов щодо змісту мовлення. Один із парламентаріїв (Гарет Джонсон) не погоджується з думкою свого колеги щодо доцільності втручання уряду в приватну сферу особистості. При цьому репліки Гарета Джонсона містять, крім незгоди, імпліцитну негативну оцінку. Співрозмовникам не вдається дійти згоди, хоча вони демонструють бажання обговорювати зазначену проблему. Про відсутність ефективного результату комунікації свідчить фінальна репліка Гарета Джонсона, яка експлікує його бажання завершити цю розмову.

Наприклад (5):

Harriett Baldwin: *Currently, 2 million couples are estimated to be living apart, so I wonder about the number of couples that you were describing as being affected by the benefit cap. Do you think that it would be higher or lower than 2 million?*

Sam Royston: *I do not know. The underlying mechanics is really what I deal with, rather the overlying number of people affected.*

Harriett Baldwin: Do you think that it could be higher than 2 million people?

Sam Royston: I have no idea—sorry.

У прикладі (5) головна мета адресанта – отримати певну інформацію від співрозмовника. Адресат (Сем Ройстон) демонструє готовність до комунікативної співпраці, проте не може задовольнити адресанта через свою необізнаність. Головної комунікативної мети не досягнуто, тому спілкування є негармонійним і неефективним, неуспішним.

Таким чином, аналіз мовленнєвого матеріалу дає змогу зарахувати до головних ознак негармонійного спілкування у парламентському дискурсі Великої Британії насамперед неузгодженість комунікативних стратегій і тактик, вираження негативною оцінки, відсутність зацікавленості у предметі розмови та відсутність ефективного результату комунікації. Негармонійне спілкування парламентаріїв є також неефективним, неуспішним, що у багатьох випадках спричинено невмінням обирати правильну комунікативну стратегію і/або тактику відповідно до конкретної ситуації, типу адресата.

Перспективним вважаємо дослідити стратегії і тактики учасників англомовного парламентського дискурсу, які вони використовують для нейтралізації комунікативних ускладнень, збоїв під час мовленнєвого спілкування.

В статье предпринимается попытка выявить признаки негармоничного общения в англоязычном парламентском дискурсе, которое приводит к коммуникативным неудачам.

Ключевые слова: парламентский дискурс, коммуникативная цель, негармоничное общение, коммуникативная неудача.

The article attempts to reveal some features of inharmonious communication in the English parliamentary discourse, which cause communication failures.

Key words: parliamentary discourse, communication purpose, inharmonious communication, communication failure.

Література:

1. *Бацевич Ф.* Основи комунікативної девіатології / Флорій Бацевич. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 236 с.
2. *Винокур Т. Г.* Речевой портрет современного человека / Татьяна Григорьевна Винокур // Человек в системе наук. – М. : Наука, 1989. – С. 361–370.
3. *Городецкий Б. Ю.* К типологии коммуникативных неудач / Б. Ю. Городецкий, И. М. Кобозева, И. Г. Сабурова // Диалоговое взаимодействие и представление знаний. – Новосибирск : Наука, 1985. – С. 64–78.
4. *Дэйвисон А.* Лингвистическое или прагматическое описание: размышление о "Парадоксе перформативности" / Алиса Дэйвисон // Новое в зарубежной лингвистике / общ. ред. Б. Ю. Городецкого. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. Теория речевых актов. – С. 235–269.
5. *Ермакова О. П.* К построению типологии коммуникативных неудач (на материале естественно-русского диалога) / О. П. Ермакова, Е. А. Земская // Русский язык в его функционировании: Коммуникативно-прагматический аспект. – М. : Наука, 1993. – С. 90–157.
6. *Кандинский Б. С.* Текст как единица конфликтной коммуникации / Б. С. Кандинский // Коммуникативные единицы языка : сб. науч. тр. – М., 1985. – Вып. 252. – С. 72–81.

7. *Красных В. В.* Основы психолингвистики и теории коммуникации : [курс лекцій] / Виктория Владимировна Красных. – М. : ИТДК "Гнозис", 2001. – 270 с.
8. *Остин Дж.* Слово как действие / Джон Остин // Новое в зарубежной лингвистике / общ. ред. Б. Ю. Городецкого. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. Теория речевых актов. – С. 22–129.
9. *Падучева Е. В.* Тема языковой коммуникации в сказках Льюиса Кэрролла / Елена Викторовна Падучева // Семиотика и информатика. – М. : ВИНТИ, 1982. – Вып. 18. – С. 76–119.
10. *Славова Л. Л.* Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Людмила Леонардівна Славова. – К., 2000. – 18 с.
11. *Шанский Н. М.* Художественный текст под лингвистическим микроскопом / Николай Максимович Шанский. – М. : Просвещение, 1986. – 160 с.
12. *Яшенкова О. В.* Комунікативні невдачі в англійському діловому спілкуванні : лінгвокогнітивний аспект / Ольга Володимирівна Яшенкова // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць / відп. ред. О. І. Чердніченко. – К. : Логос, 2004. – Вип. 10. – С. 724–730.
13. *Яшенкова О. В.* Комунікативні невдачі в сучасному англійському мовленні (на матеріалі мовленнєвих інтеракцій в діловій сфері) / Ольга Володимирівна Яшенкова // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць / відп. ред. О. С. Снитко. – К. : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 11, кн. 2. – С. 260–264.
14. *Яшенкова О. В.* Основы теории мовой комунікації : [навчальний посібник] / Ольга Володимирівна Яшенкова. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 312 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

15. Parliamentary Debates (Hansard) [Electronic source]. – Access mode: <http://www.parliament.uk/business/publications/hansard/commons/bill-committee-debates>.